

УДК 364.044.6-058.862:316.4(477)

Кузьміна М. О.¹, Шеховцов О. В.²

¹ д-р філос. з соціальної роботи, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² асп. НУ «Запорізька політехніка»

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА ПРАКТИКИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується глибокими соціальними трансформаціями, зумовленими як внутрішніми реформами, так і зовнішніми викликами, зокрема воєнними подіями, що суттєво впливають на функціонування соціальних інститутів. У цих умовах особливої уваги потребують вразливі категорії населення, серед яких діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування. Соціальна робота з цією категорією має на меті забезпечення їх повноцінної соціалізації, інтеграції у суспільство та створення умов для гармонійного розвитку особистості.

Трансформаційні процеси в Україні призводять до ускладнення соціального становища дітей-сиріт, що обумовлює необхідність удосконалення технологій соціальної роботи з ними. Особливої актуальності набуває врахування впливу факторів вимушеного переміщення, втрати соціальних зв'язків та порушення стабільності життєвого середовища. Як засвідчують сучасні дослідження, адаптація осіб, які постраждали внаслідок воєнних дій, потребує комплексного підходу, що поєднує психологічну підтримку, соціальний супровід та створення умов для відновлення соціального функціонування [1]. У цьому контексті діти-сироти, які часто належать до категорії внутрішньо переміщених осіб, потребують особливої уваги з боку соціальних служб.

Однією з ключових технологій соціальної роботи з дітьми-сиротами є технологія соціалізації, яка передбачає формування у них соціальних компетентностей, необхідних для успішної інтеграції у суспільство. Особливе значення має моделювання процесу соціалізації, що дозволяє створити цілісну систему впливів, спрямованих на розвиток особистісних, комунікативних та професійних якостей. Дослідження показують, що

ефективна соціалізація дітей-сиріт у закладах освіти сприяє підвищенню їх адаптаційного потенціалу та формуванню життєвих стратегій [3; 4].

Важливим інструментом підвищення ефективності соціальної роботи є впровадження інтерактивних технологій, зокрема методів активного навчання. Серед них особливе місце займає технологія мозкового штурму, яка сприяє розвитку креативного мислення, формуванню навичок командної роботи та підвищенню мотивації до навчання. Застосування таких технологій у роботі з дітьми-сиротами дозволяє активізувати їх участь у соціальних процесах, сприяє розвитку самостійності та відповідальності [2].

Не менш важливим є впровадження технологій соціально-психологічного супроводу, що включають індивідуальне консультування, групову роботу, тренінги особистісного розвитку та профілактику девіантної поведінки. Такі заходи спрямовані на подолання психологічних травм, формування позитивної самооцінки та розвиток емоційної стійкості. У сучасних умовах особливого значення набуває також використання цифрових технологій, які дозволяють розширити доступ до соціальних послуг та забезпечити безперервність підтримки.

Соціальна робота з дітьми-сиротами в умовах трансформаційного суспільства передбачає також інтеграцію різних суб'єктів соціальної взаємодії, включаючи державні органи, заклади освіти, громадські організації та сімейні форми виховання. Такий підхід забезпечує комплексність впливу та сприяє створенню сприятливого соціального середовища для розвитку дитини. Особливу роль у цьому процесі відіграє міжвідомча взаємодія, яка дозволяє координувати зусилля різних інституцій та підвищити ефективність соціальної роботи.

Узагальнюючи, слід зазначити, що технології соціальної роботи з дітьми-сиротами в умовах трансформаційного українського суспільства повинні бути гнучкими, інноваційними та орієнтованими на потреби дитини. Їх ефективність визначається здатністю забезпечити комплексний підхід до вирішення проблем цієї категорії населення, сприяти їх соціалізації, адаптації та інтеграції у суспільство. Використання сучасних соціальних технологій дозволяє підвищити якість соціальних послуг та створити умови для повноцінного розвитку дітей-сиріт як активних суб'єктів соціального життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кузьмін В. В., Кузьміна М. О., Стрижак Г. В. Соціальна адаптація вимушено-переміщених осіб, які постраждали внаслідок військового стану. *Психологія та соціальна робота*. 2024. Вип. 1(59). С. 150-195.
2. Кузьмін В. , Хміль О., Воронюк І. Технології мозкового штурму як інструмент для підвищення мотивації до навчання здобувачів вищої освіти.

Наук. вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія». 2023. Вип. 4. С. 64–69.

3. Кузьмін В. В. Моделювання соціалізації студентів-сиріт у ВНЗ *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики* : зб. наук. пр. / [редкол.: Д.М. Ядранський (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2011. Вип. 51. С. 181–189.

4. Кузьмін В. В. Соціалізація сиріт у вищих навчальних закладах України: соціотехнологічний аспект: автореферат. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2013. URL: <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/3594> (дата звернення: 23.03.2026).